

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi kansaneläkelaisissa säädettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannuksiin annetun lain 1 §:n ja eläkkeensaajien asumistukilain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan kansaneläkelaisissa säädettyjä eläkkeitä ja avustuksia koskevaa indeksitarkistusjärjestelmää muutettavaksi siten, että kansaneläkkeitä ja kansaneläkeindeksiin sidottuja etuuksia tarkistettaisiin ainoastaan kerran vuodessa.

Vuoden 1984 alusta tulee voimaan eläkkeensaajien asumistukilain muutos, jonka mukaan omakotitaloissa asuvat eläkkeensaajat tulevat aseteittain asumistukijärjestelmän piiriin nykyistä laajemmin. Lain voimaantuloa ehdotetaan muutettavaksi siten, että valtioneuvooston vahvistamista eläkkeensaajien asumistukilain mukaisista hoitomenoina hyväksyttävistä keskimääräisistä kustannuksista otettaisiin vuosina 1984 ja 1985 huomioon 80 prosentin sijasta 60 prosenttia ja vuosina

1986 ja 1987 90 prosentin sijasta 70 prosenttia.

Kansaneläkkeiden tarkistamisesta ainoastaan kerran vuodessa aiheutuisi kustannusten säästöä noin 230 miljoonaa markkaa vuodessa. Asumistukimenot puolestaan pienenisivät vuosina 1984 ja 1985 noin 40 miljoonalla markalla vuodessa sekä vuosina 1986 ja 1987 noin 55 miljoonalla markalla vuodessa.

Ehdotetut muutokset on tarkoitus saattaa voimaan samanaikaisesti kansaneläkeuudistuksen II B -vaiheen ja eläkkeensaajien asumistukilain muutoksen kanssa eli 1 päivästä tammikuuta 1984 lukien.

Esitys liittyy valtion tulo- ja menoarvioesitykseen vuodelle 1984.

PERUSTELUT

1. Nykyinen tilanne

1.1. Kansaneläkeindeksi

Kansaneläkkeiden indeksisidonnaisuudesta on säädetty lailla kansaneläkelaisissa säädettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannuksiin (348/56). Lain 1 §:n 1 momentissa (107/82), määritellään indeksisidonnaisuutta koskeva yleinen periaate. Elinkustannusten noustua tai laskettua kansaneläkelain voimaantuloa välittömästi edeltäneen vuosineljänneksen aikaisiin elinkustannuksiin verrattuna kansaneläkelain

markkamääriä korotetaan tai alennetaan elinkustannusten muutoksen osoittamassa suhteessa. Pykälän 2 momentin mukaan kansaneläke suoritetaan siten korotettuna tai alennettuna, kuin kulloinkin vallitsevat elinkustannukset ovat nousseet tai laskeneet eläkkeen suuruutta määrättäessä vallinneisiin elinkustannuksiin verrattuna. Indeksitarkistus toteutetaan jälkikäteen. Lain 2 §:n mukaan perusteet indeksitarkistusten toimeenpanosta vahvistaa valtioneuvoosto kansaneläkelaitoksen ehdotuksesta.

Kansaneläkkeiden indeksisidonnaisuus on säilynyt periaatteiltaan samanlaisena koko nykyisen

kansaneläkejärjestelmän voimassaoloajan. Sen sijaan itse indeksitarkistusmenettely on muuttunut useaan otteeseen. Ennen vuoden 1983 alusta tapahtunutta muutosta kansaneläkkeitä tarkistettiin aina kun elinkustannusindeksi oli noussut tietyn prosenttimäärän edellisestä indeksipisteluvusta. Alunperin prosenttiluku oli kymmenen, jota sittemmin alennettiin viiteen ja vuonna 1967 kolmeen. Tällainen indeksitarkistusmenettely saattoi johtaa eläkkeiden tarkistamiseen kahdesta viiteen kertaan vuodessa.

Vuoden 1983 alusta lukien siirryttiin valtioneuvoston 29 päivänä lokakuuta 1982 antaman päätöksen (Vnp 780/82) perusteella kansaneläkkeiden osalta kaksi kertaa vuodessa, tammi- ja heinäkuussa, toteutettaviin indeksitarkistuksiin. Pyrkimyksenä oli, ettei indeksitarkistusjärjestelmän muutoksella olisi vaikutusta eläkkeiden tasoon.

1.2. Eläkkeensaajien asumistukijärjestelmän laajentaminen

1.2.1. Yleistä

Kansaneläkejärjestelmän kokonaisuudistusta koskevan II A -vaiheen (lait 103—111/82) yhteydessä eläkkeensaajien asumistukilakia muutettiin siten, että asumistukijärjestelmän piiriin pääsevät nykyistä laajemmin myös omakotitaloissa asuvat eläkkeensaajat. Laki eläkkeensaajien asumistukilain muuttamisesta (112/82) tulee voimaan tältä osin vuoden 1984 alusta. Asumistukijärjestelmään tehtiin lisäksi eräitä rakenteellisia muutoksia. Omakotitaloissa asuvien eläkkeensaajien kannalta keskeisin muutos näistä oli perusomavastuun muuttaminen kaikissa asuntomuodoissa sa-

mansuuruiseksi sekä lisäomavastuun tulorajojen alentaminen. Viimeksi mainitulla toimenpiteellä lisättiin tosiasiallisesti eläkkeensaajien itsensä kustantamaa osuutta asumismenoista.

1.2.2. Asumistukea määrättäessä huomioon otettavat asumiskustannukset

Asumistukea määrättäessä otetaan asumiskustannuksina huomioon vuokra tai muu vastike. Jos asunnon omistaa eläkkeensaaja tai hänen puolisonsa, hyväksytään asumiskustannuksiksi lisäksi asunnon hankkimiseksi tai kunnostamiseksi otettujen lainojen korot. Asumiskustannuksiksi katsotaan lisäksi tontinvuokra sekä vakuutetusta, hänen puolisostaan ja heidän luonaan asuvista lapsista vuokraan tai vastikkeeseen sisältyvät tai sen yhteydessä erikseen maksettavat vesimaksut (lämmi-, kylmä- ja jätevesimaksut).

Lisäksi vuoden 1984 alusta omakotitaloissa asuville vahvistetaan asumiskustannukset keskimääräisten lämmitys- ja vesikustannusten sekä enintään keskimääräisten kunnossapitokustannusten mukaisina. Myös eläkkeensaajille, joiden vuokraan tai vastikkeeseen ei sisälly lämmitys- tai vesikustannuksia, asumiskustannuksiksi vahvistetaan keskimääräiset lämmitys- ja vesikustannukset.

Eläkkeensaajien asumistukilain 2 §:n 2 momentin perusteella valtioneuvosto vahvistaa hoitomenot keskimääräisten lämmitys- ja vesikustannusten sekä enintään keskimääräisten kunnossapitokustannusten mukaisiksi. Hoitomenot on vahvistettava niin sanottuina normeina.

Valtioneuvoston 29 päivänä syyskuuta 1983 antaman päätöksen mukaiset hoitomenonormit ovat:

Asunnon sijainti	Lämmitysnormi mk/m ² /kk		Vesinormi mk/henk/kk		Kunnossapitonormi mk/kk
	Keskuslämmitys-järjestelmä	Muu lämmitys-järjestelmä	Lämmi- vesi ja vesijohto	Muut	
I Uudenmaan, Turun ja Porin, Ahvenanmaan sekä Kymen lääni	2,60	1,60	38	7	38
II Hämeen, Mikkelin ja Vaasan lääni ..	3,25	1,95	38	7	38
III Keski-Suomen, Kuopion, Pohjois-Karjalan, Oulun ja Lapin lääni	4,00	2,40	38	7	38
Ikäkerroin:					
Rakennuksen valmistumisvuosi:					
V. 1974 tai sen jälkeen	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Ennen v. 1974	1,3	1,3	1,0	1,0	1,3

(Elinkustannusindeksi 849, kansaneläkeindeksi 740)

Nämä vahvistetut normit on sidottu eläkkeensaajien asumistukilain 13 §:n perusteella kansaneläkeindeksiin. Valtioneuvoston on kuitenkin vuosittain tarkistettava, vastaavatko kansaneläkeindeksillä tarkistettut normit riittävässä määrin asumiskustannuksissa yleensä tapahtuneita muutoksia.

Eläkkeensaajien asumistukilain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen mukaan omakotitaloissa asuvat eläkkeensaajat tulevat asumistukijärjestelmän piiriin vaiheittain siten, että vuosina 1984 ja 1985 normin mukaisista asumiskustannuksista otettaisiin huomioon 80 prosenttia, vuosina 1986 ja 1987 90 prosenttia ja vuodesta 1988 lukien 100 prosenttia.

2. Ehdotetut muutokset

2.1. Kansaneläkeindeksi

Kasvat eläkemenot huomioon ottaen on pyrittävä sellaiseen eläketurvaan, jota on mahdollista toteuttaa taloudellisten edellytysten puitteissa. Eläkemenojen kasvuun on osaltaan vaikuttamassa myös nykyinen indeksitarkistusmenettely. Eläkemenojen kasvun hillitsemiseksi ehdotetaan, että kansaneläkelaisissa säädettyjä eläkkeitä ja avustuksia tarkistettaisiin ainoastaan kerran vuodessa jättämällä heinäkuun indeksitarkistus pois. Muutoksella pyritään lisäksi parantamaan muun muassa eri eläkejärjestelmien yhteensovittamisen edellytyksiä.

2.2. Eläkkeensaajien asumistuki

Kuten edellä on jo mainittu, kasvavat eläkemenot asettavat nykytilanteessa tietyt rajoitukset sosiaaliturvan kehittämiseksi. Hallituksen näkemyksen mukaan ensisijaisena tavoitteena tulee olla kansaneläkeuudistuksen II B ja III-vaiheen toteutuminen. Eläkemenojen kasvun hillitsemiseksi on kuitenkin eläkkeensaajien asumistukijärjestelmän laajentumista rajoitettava. Tämän vuoksi ehdotetaan, että eläkkeensaajien asumistukilain mukaisista hoitomenoista hyväksyttävistä keskimääräisistä kustannuksista otettaisiin huomioon vuosina 1984 ja 1985 80 prosentin sijasta 60 prosenttia ja vuosina 1986 ja 1987 90 prosentin sijasta 70 prosenttia. Vuodesta 1988 järjestelmä toteutettaisiin täysimääräisenä.

Eläkkeensaajien asumistukilain voimaantulosäännökseen ehdotetaan lisäksi tehtäväksi täsmennys, joka johtuu niin sanottua vanhaa työeläkettä saavien kansaneläkeuudistuksen II B -vaiheen mukaisen lisäosan tasokorotuksen suojaamisesta 1 päivästä tammikuuta 1984 lukien.

3. Taloudelliset vaikutukset

3.1. Indeksitarkistusmenettelyn muuttaminen

Kansaneläkkeiden indeksitarkistusmenettelyn muuttaminen vähentää kansaneläkelaitoksen menoja vuoden 1984 tasossa arviolta 230 miljoonalla markalla vuodessa. Muutoksen seurauksena valtion osuus eläkemenoista alenisi noin 35 miljoonalla markalla vuonna 1984. Muutos vähentää valtion, kuntien ja kirkon verotuloja.

3.2. Eläkkeensaajien asumistukijärjestelmä

Ehdotetusta eläkkeensaajien asumistukijärjestelmän muutoksesta aiheutuisi vuotuisten asumistukimenojen pienenemistä vuoden 1984 tasossa seuraavasti:

Vuosi	Asumistukimenon pieneneminen (mmk)	Asumistuensaajien lukumäärän pieneneminen
1984	40	24 000
1985	40	24 000
1986	55	37 000
1987	55	37 000

Muutoksen seurauksena myös kuntien asumistukimenot pienenisivät.

Ehdotuksen mukaiset asumistukimenot ja uusien asumistuensaajien lukumäärät sekä asumistuensaajien kokonaismäärä ja kokonaisasumistukimenot vuosina 1984—1987 ovat vuoden 1984 tasossa seuraavat:

Vuosi	Asumistukimeno		Asumistuensaajat	
	Yhteensä (mmk)	Omakotitaloissa (mmk)	Yhteensä	Uudet omakotitaloissa asuvat
1984	508	32	208 000	37 000
1985	514	32	195 000	37 000
1986	541	50	203 000	44 000
1987	530	50	205 000	44 000

Kuntien osuus asumistukimenoista on vuodesta 1984 lukien 43,5 prosenttia.

4. Voimaantulo

Ehdotetut muutokset on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 1984.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

kansaneläkelaisissa säädettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannuksiin annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan kansaneläkelaisissa säädettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannuksiin 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun lain 1 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa (107/82), näin kuuluvaksi:

1 §

Elinkustannusten noustua tai laskettua kansaneläkelain (347/56) voimaantuloa välittömästi edeltäneen vuosineljänneksen aikaisiin elinkustannuksiin verrattuna, on sanotussa laissa säädetty markkamäärät, lukuun ottamatta 3 §:n 2 momentissa, 5 §:n 1 momentissa ja 88 §:n 2 ja

3 momentissa olevia markkamääriä, korotettava tai alennettava kalenterivuositain elinkustannusten muutoksen osoittamassa suhteessa.

— — — — —

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1984.

2.

Laki**eläkkeensaajien asumistukilain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan eläkkeensaajien asumistukilain muuttamisesta 5 päivänä helmikuuta 1982 annetun lain (112/82) voimaantulosäännöksen 2 ja 4 momentti näin kuuluviksi:

— — — — —
Valtioneuvoston tämän lain 2 §:n 2 momentin perusteella vahvistamista keskimääräisistä asumiskustannuksista otetaan vuosina 1984 ja 1985 huomioon 60 prosenttia ja vuosina 1986 ja 1987 70 prosenttia.

— — — — —
Aikaisemmin asumistukivuositulona huomioon otetun lisäosan sijasta otetaan tulona huomioon 1 päivästä tammikuuta 1984 alkaen 3 momentissa tarkoitetun lain voimaantulosäännöksen 4 ja soveltuvien osin 5 momentin mukaan määrätty lisäosa sekä kansaneläkelain 27 §:n muuttamisesta annetun lain (/83) mukaan

määräytyvä lisäosa. Jos asumistuki huomioon otetaan, mitä kansaneläkelain 25 §:ssä on säädetty täysimääräisestä lisäosasta ja mitä kansaneläkelain 27 §:n muuttamisesta annetussa laissa on säädetty eräiden etuuksien lisäosaa määrättäessä huomioon otettavista markkamääristä sekä, mitä tämän lain 4 §:n 2 momentissa on säädetty perusomavastuun määrästä ja mitä tämän lain 4 §:n 3 momentissa on säädetty lisäomavastuun suuruuteen vaikuttavista markkamääristä, alenisi, asumistuki maksetaan entisen suuruusena.

— — — — —
Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1984.

Helsingissä 7 päivänä lokakuuta 1983

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Sosiaali- ja terveysministeri *Eeva Kuuskoski-Vikatzmaa*

1.

Laki

kansaneläkelaisissa säädettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannuksiin annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan kansaneläkelaisissa säädettyjen eläkkeiden ja avustusten sitomisesta elinkustannuksiin 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun lain 1 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 5 päivänä helmikuuta 1982 annetussa laissa (107/82), näin kuuluvaksi:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Elinkustannusten noustua tai laskettua kansaneläkelain (347/56) voimaantuloa välittömästi edeltäneen vuosineljänneksen aikaisiin elinkustannuksiin verrattuna, on sanotussa laissa säädetty markkamäärät, lukuunottamatta 3 §:n 2 momentissa, 5 §:n 1 momentissa ja 88 §:n 2—3 momentissa olevia markkamääriä, korotettava tai alennettava elinkustannusten muutoksen osoittamassa suhteessa.

1 §

Elinkustannusten noustua tai laskettua kansaneläkelain (347/56) voimaantuloa välittömästi edeltäneen vuosineljänneksen aikaisiin elinkustannuksiin verrattuna, on sanotussa laissa säädetty markkamäärät, lukuun ottamatta 3 §:n 2 momentissa, 5 §:n 1 momentissa ja 88 §:n 2 ja 3 momentissa olevia markkamääriä, korotettava tai alennettava kalenterivuositain elinkustannusten muutoksen osoittamassa suhteessa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1984.

2.

Laki

eläkkeensaajien asumistukilain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan eläkkeensaajien asumistukilain muuttamisesta 5 päivänä helmikuuta 1982 annetun lain (112/82) voimaantulosäännöksen 2 ja 4 momentti näin kuuluviksi:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Valtioneuvoston tämän lain 2 §:n 2 momentin perusteella vahvistamista keskimääräisistä asumiskustannuksista otetaan vuosina 1984 ja 1985 huomioon 80 prosenttia ja vuosina 1986 ja 1987 90 prosenttia.

Valtioneuvoston tämän lain 2 §:n 2 momentin perusteella vahvistamista keskimääräisistä asumiskustannuksista otetaan vuosina 1984 ja 1985 huomioon 60 prosenttia ja vuosina 1986 ja 1987 70 prosenttia.

Voimassa oleva laki

Aikaisemmin asumistukivuositulona huomioon otetun lisäosan sijasta otetaan tulona huomioon 1 päivästä tammikuuta 1984 alkaen 3 momentissa tarkoitetun lain voimaantulosäännöksen 4 ja soveltuvin osin 5 momentin mukaan määrätty lisäosa. Jos asumistuki huomioon ottaen, mitä sanotun lain 25 §:ssä on säädetty täysimääräisestä lisäosasta, mitä tämän lain 4 §:n 2 momentissa on säädetty perusomavastuun määrästä ja mitä tämän lain 4 §:n 3 momentissa on säädetty lisäomavastuun suuruuteen vaikuttavista markkamääristä, alenisi, asumistuki maksetaan entisen suuruisena.

Ehdotus

Aikaisemmin asumistukivuositulona huomioon otetun lisäosan sijasta otetaan tulona huomioon 1 päivästä tammikuuta 1984 alkaen 3 momentissa tarkoitetun lain voimaantulosäännöksen 4 ja soveltuvin osin 5 momentin mukaan määrätty lisäosa sekä kansaneläkelain 27 §:n muuttamisesta annetun lain (183) mukaan määräytyvä lisäosa. Jos asumistuki huomioon ottaen, mitä kansaneläkelain 25 §:ssä on säädetty täysimääräisestä lisäosasta ja mitä kansaneläkelain 27 §:n muuttamisesta annetussa laissa on säädetty eräiden etuuksien lisäosaa määrättäessä huomioon otettavista markkamääristä sekä, mitä tämän lain 4 §:n 2 momentissa on säädetty perusomavastuun määrästä ja mitä tämän lain 4 §:n 3 momentissa on säädetty lisäomavastuun suuruuteen vaikuttavista markkamääristä, alenisi, asumistuki maksetaan entisen suuruisena.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1984.

